

24115

7265 RIEFSTAHL, R. M. A Seljuq
Koran stand with lacquer painted decora-
tion in the Museum of Konya. *Art Bull.*
15 (1933). pp. 361-373

Konya Maresinde bulunan,
Sarı, vernik süslenmiş,
iki Selsublu Koroş marası
Cehennem için,

745.5109561

ÇU.R

Çulpan, Cevdet

1200A

Rahleler= Koran-stands= Pupitres a Coran=
Koranstander / by Cevdet Çulpan.- İstanbul:
Milli Eğitim Bakanlığı, 1968.

xvii, 65, 66 p.: 87 ill.; 23,5 cm.

Title on added t.p.: Türk-İslam oymacılık
sanatından

1. Handicrafts, Wood - Turkey I. Title II.

Title: Koran-stands III. Title: Pupitres a
Coran IV. Title: Koranstander

6353

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Türk El Sanatlarından “Rahle”

17 ENÜL 2010

Özet

Zaman içerisinde tahrip olan ya da tamamen yok olmuş ahşap sanat eserlerinin bir grubunu da rahleler oluşturmaktadır. Terim anlamıyla rahle “ üzerinde kitap okunan veya çizim ve yazı çalışmaları yapılan, bazıları açılır- kapanır tarzda hareketli, bazıları sehpa ya da masa şeklinde sabit olan eşyalar” dır. Rahlenin ana malzemesi ahşaptır. İlk dönemlerde sade olarak kullanılan ahşap zaman içinde değişikliğe uğrayarak sedef, bağa, fildişi, boynuz, gümüş ve değerli taşların kakılması ve kaplanması ile değişerek ve gelişerek günümüze kadar varlığını devam ettirmiştir.

Anahtar kelimeler: rahle, ahşap, sedef, kaplama, fildişi

“Koran stands” a dissapearing art

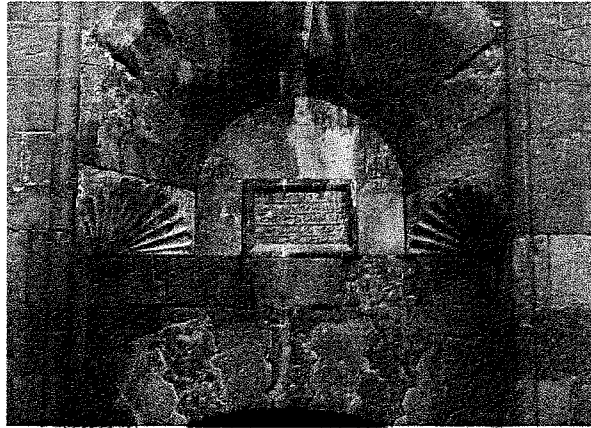
Abstract

Koran Stands constitute a group of wooden objects which became destructed or totally absent by time. The meaning of Koran Stand as a term is “ religious goods on which books are read or drawing and writing studies are done. They are either moveable to open and close or stable like a table”. The basic material of Koran Stand is wood. At the beginning wood was used alone but it changed by time and mother-of-pearl, tortoise – shell, ivory, horn, copper and precious or semi-precious stones were covered on or inlaid.

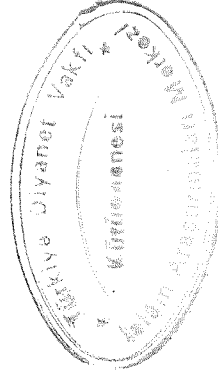
Key words: Koran stand, wood, mother-of-pearl, cover, ivory

Şekil - 26. Barınak bölümü portali.

Şekil - 27. İç portalde istiridye motifli tromplar.

Rahle

Mehmet BÜYÜKÇANGA, "Türk-İslâm Sanatında Rahle", Türk-İslâm
Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi, sayı: 2, KONYA/2006, s-113-
120.

D02907

TÜRK-İSLÂM SANATINDA RAHLE

Yrd. Doç. Mehmet BÜYÜKÇANGA

Abstract

Book-folder (Rahla) in Turkish Islamic Arts

The purpose of this article is to shed light on the history and production of book-folders which have been used by Muslims since the third Caliph 'Uthmân. *Rahla* is a small table designed to read book and write on it. There are fixed, big and large book-folders as well as the foldaway ones which can be folded up in the way "X". The book-holders are intended to keep the Qur'an in a place elevated from the ground as a token of respect as well as to read and transport it easily. The book-folders gave inspiration to many famous Turkish and European painters.

GİRİŞ

1. Rahlenin Tanımı:

Rahle, üzerinde kitap okumak, yazı yazmak için yapılmış küçük masa. Gezici ilim adamlarına faydalı olması için, (x) şeklinde açılıp kapanan girift türü daha çok kullanılırdı¹. Bu tip rahleler taşınması kolay portatif ve pratiktir. Heybede, torbada fazla yer kaplamazdı. Yekpare tahtadan, dışlı geçme olarak iki kanatlı, açılır kapanır tarzdaki ilk rahleler de Anadolu Selçukluları zamanında yapılmıştır.

Rahleler, yalnız Kuran koymak için kullanılmakla kalmamış, şu maksatlara da hizmet etmiştir²:

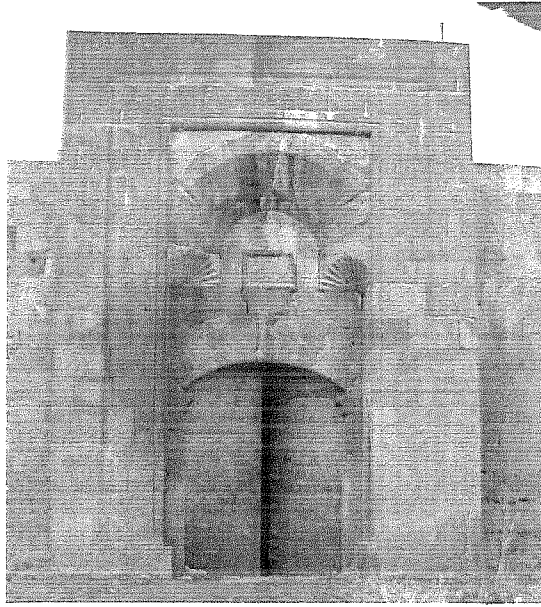
1. Müderrisler (öğretim üyeleri) tarafından (ders kürsüsü) makamında kullanılmışlardır. Bugün de dinsel ders ve vaazlarda aynı maksatla kullanılmaktadır.

2. Sarayda şehzadeler (okuma çağına) gelince kendilerine bir öğretmen tayin olunur ve tören ile derse başlatılırlardı. Şehzadelerin bu maksatla kullandıkları özel rahleleri vardı.

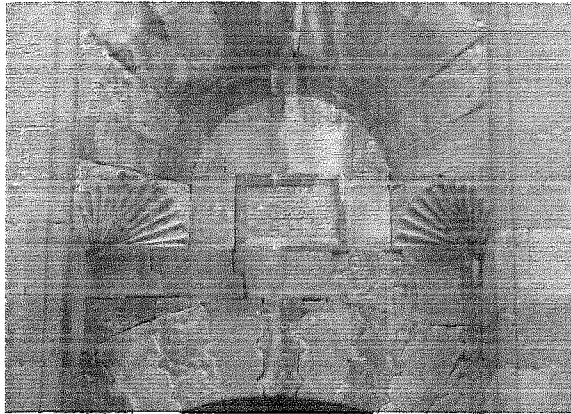
* Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Bölümü Öğretim Üyesi.

¹ Dr. Hasan Özönder "Ansiklopedik Hat ve Tezhip Sanatları Deyimler Terimler Sözlüğü" Konya 2003 s. 160.

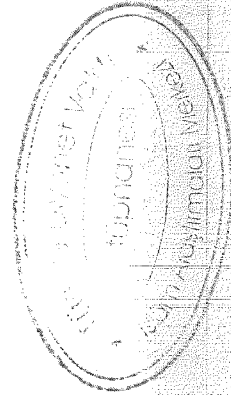
² Cevdet Çulpan "Türk İslam Tahta Oymacılık Sanatında Rahleler" İstanbul 1968. Milli Eğitim Basımevi s. 5.

Şekil - 26. Barnak bölümü portali.

Şekil - 27. İç portalde istiridye motifli tromplar.

TÜRK-İSLÂM SANATINDA RAHLE

Yrd. Doç. Mehmet BÜYÜKÇANGA

Abstract

Book-folder (Rahla) in Turkish Islamic Arts

The purpose of this article is to shed light on the history and production of book-folders which have been used by Muslims since the third Caliph 'Uthmân. *Rahla* is a small table designed to read book and write on it. There are fixed, big and large book-folders as well as the foldaway ones which can be folded up in the way "X". The book-holders are intended to keep the Qur'an in a place elevated from the ground as a token of respect as well as to read and transport it easily. The book-folders gave inspiration to many famous Turkish and European painters.

GİRİŞ

1. Rahlenin Tanımı:

Rahle, üzerinde kitap okumak, yazı yazmak için yapılmış küçük masa. Gezici ilim adamlarına faydalı olması için, (x) şeklinde açılıp kapanan girift türü daha çok kullanılırdı¹. Bu tip rahleler taşınması kolay portatif ve pratiktir. Heybede, torbada fazla yer kaplamazdı. Yekpare tahtadan, dişli geçme olarak iki kanatlı, açılır kapanır tarzdaki ilk rahleler de Anadolu Selçukluları zamanında yapılmıştır.

Rahleler, yalnız Kuran koymak için kullanılmakla kalmamış, şu maksatlara da hizmet etmiştir²:

1. Müderrisler (öğretim üyeleri) tarafından (ders kürsüsü) makamında kullanılmışlardır. Bugün de dinsel ders ve vaazlarda aynı maksatla kullanılmaktadır.

2. Sarayda şehzadeler (okuma çağına) gelince kendilerine bir öğretmen tayin olunur ve tören ile derse başlatılırlardı. Şehzadelerin bu maksatla kullandıkları özel rahleleri vardı.

* Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Bölümü Öğretim Üyesi.

¹ Dr. Hasan Özönder "Ansiklopedik Hat ve Tezhip Sanatları Deyimler Terimler Sözlüğü" Konya 2003 s. 160.

² Cevdet Çulpan "Türk İslam Tahta Oymacılık Sanatında Rahleler" İstanbul 1968. Milli Eğitim Basımevi s. 5.

DIVAN EDEBİYATI MÜZESİ'NDEKİ ÖRNEKLERLE

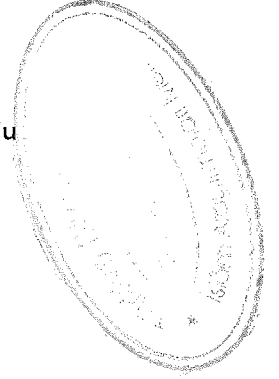
AHŞAP SANATINDA "RAHLELER"

Ceviz ağacından, 11,5 x 39 cm boyunda (oldukça ufak), geçmeli ve iki dişlidir. Dış yüzeylere oyma bitki motifleri yapılmış, iç yüzeyler düz bırakılmıştır. Çok az sedef süsleme vardır.

25 MART 2003

Server Dayıoğlu
Sanat Tarihçisi

A

hşap, Türklerin Orta Asya'dan itibaren "eğri kesim" tekniğiyle başlayıp çeşitli tekniklerle geliştirdikleri ve daha sonraki yüzyıllarda, sedef, bağa, altın, gümüş gibi maddelerle bezeyip sevgi ve özenle kullandıkları bir malzemedir.

Türklerin Orta Asya bozkırlarındaki hayatlarına ait Bizans dönemi belgelerinde; Batı Hun Hükümdârı Attila'nın sarayında odaların ve eşyaların ahşaptan yapıldığı, binanın sütunlarının da ahşap olduğu anlatılır. Altay Dağları'nın doğusunda, denizden 1500 metre yüksekte akan Yenisey Irmağı yakınlarında

bulunan ve M.Ö. 5. yüzyıla kadar inen Pazırık Kurganı ilginç örnekler saklamıştır. Burada, ağaç gövdesinden oyulmuş bir lahit ve mumyalanmış on kadar ata ait son derece zengin süslemeli, üzerlerinde eğri kesim tekniğiyle işlenmiş bitkisel motifler, geyik, dağ keçisi, kartal gibi hayvan maskaları işlenmiş ahşap koşum takımlarının bulunmuş olması, atalarımızın bu sanatı İslâm Dîni'ni kabulden önce de iyi bildiğini gösterir.

BÖYLEDİR HÂL-i ZAMAN BİR VAR İMİŞ BİR YOK İMİŞ (10)

25 MART 2002

Osman Hamdi Bey, "Rahlede Kitap Okuyan Hoca".

OSMANLI RAHLELERİ

Şinasi ACAR
(Y. Müh. İTÜ)

RAHLE TANIMI

Selçuklu ve Osmanlı tahta oymacılık sanatı minberler, mihraplar, kürsüler, lahitler, Kurân mahfazaları, kapı ve pencere kanatları, tahtlar, çekmece ve sandıklar, tavanlar, tavan göbekleri, şebekeler (parmaklıklar), duvarlar, dolaplar vb.. yapımında yetkin ve zengin örnekler sergiler. Rahleler de bu sanatın özgün ve önemli uygulama

alanlarından birini oluşturur.

Rahle, yekpâre masif tahtadan birinin içine **geçme** olarak yapılmış iki kanadı (X harfini andırır bir şekil oluşturacak biçimde) mafsallı, çapraz olarak açılıp kapanabilen ve üzerinde Kurân veya kitap okunan küçük bir sıradır. Kurân veya kitap okumak isteyen, diz çökerek veya bağdaş kurarak önüne oturur. Bunlara "**geçme rahle**"

dendiği gibi "**kırma rahle**" de denir. Kırma rahleler, kullanılacağı zaman açılır, işi bittiğinde kapatılır. Kanatların kapanabilmesi, hem taşıma kolaylığı hem de kullanılmadığı zaman rahlenin yer işgal etmemesini sağlar.

RAHLE GEREKSİNİMİNİN DOĞUŞU

Eski kâğıtların kalın olması başlangıçta mushafın büyük boy kâğıtlara

كرسى المصحف

واكتسب الصناع والفنانون المسلمون خبرات عالية، وأحرزوا تقدماً كبيراً في المجالين التطبيقي والفنى. وليس أدل على ذلك من التحف الإسلامية الجميلة التى خلفها لنا هؤلاء الصناع المبدعون فى جميع مجالات الفنون التطبيقية: من نسيج وزجاج ومعادن وأخشاب وغيرها. ولا تزال الأدوات والأثاثات الإسلامية تسترعى النظر وتخلب اللب بجمالها وحسنها، وإن الزائر إلى أى متحف إسلامى ليبهر بما يشاهده من تحف إسلامية جميلة كالمشكاوات والكراسى والمناضد وجلود الكتب وغير ذلك من الأدوات التى صنعها هؤلاء الفنانون العظماء.

ومن التحف التى ارتبطت بالإسلام وبلغت فى ظله درجة عالية من الجودة والتجميل كراسى المصاحف التى كانت تُصنع لتحمل المصحف مفتوحاً حتى تتسنى القراءة فيه. وقد وصلتنا من كراسى المصاحف مجموعة من النماذج الجميلة تتسبب إلى مختلف أقطار العالم الإسلامى.

وترجع العناية بكراسى المصاحف إلى ارتباطها الوثيق بالمصحف الشريف وقراءته.

يختلف الفن الإسلامى فى هدفه عن الفنون التى تنسب إلى الأديان الأخرى كالفنون المسيحية والفنون البوذية؛ ذلك أن الفن الإسلامى على عكس هذه الفنون لم يهدف إلى تجسيد المعتقدات، ولم يستخدم الصور أو التماثيل لشرح العقيدة أو للتعبير عن القصص الدينية.

ومع هذا فقد ارتبطت الفنون التى ظهرت فى المجتمعات الإسلامية ارتباطاً وثيقاً بالدين؛ إذ بذل الفنانون المسلمون جهودهم فى خدمة المؤسسات الدينية من مساجد ومدارس وخانقاوات، كما عنوا بصناعة الأثاثات والأدوات الدينية وذلك تعبيراً عن حبهم للإسلام وتقديرهم له، كما أقيمت طوائف الشعب من جهة أخرى على اقتناء الأدوات والأثاثات ذات الصلة بالدين وطقوسه، وحرصت على أن تكون هذه الأدوات على مستوى رفيع من جودة الصناعة وجمال الزخرفة حتى تتناسب مع جلال وظيفتها.

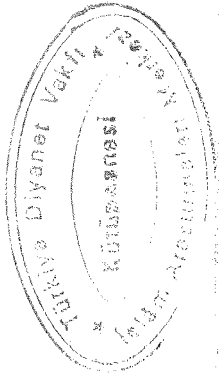
وهكذا نجد أنه فى ظل الإسلام وفى خدمته ارتفعت الصناعات والزخارف،

Topkapı Sarayı'ndaki rahleler

Topkapı Sarayı Müzesi koleksiyonunda bulunan, Osmanlı imparatorluk hazinesinden günümüze ulaşan değerli rahleleri saray uzmanlarından **Emine Bilirgen** tanıtıyor.

Rahle → 170108

D34

Osmanlı imparatorluk hazinesinden bizlere ulaşmış eserler arasında dini eşyalar şüphesiz çok özel yere sahiptir. Bu eşya gruplarından birisini de rahleler oluşturmaktadır. Topkapı Sarayı hazine bölümünde korunan toplam 22 adet rahle bulunmaktadır. Çoğunluğu ahşap olan söz konusu bu rahleler 16. yüzyılın ilk yarısından 20. yüzyıl başlarına kadar uzanan çeşitli malzemelerden yapılmış örneklerdir. Saray Hazinesindeki rahle koleksiyonu Osmanlı, İran ve Hint eserlerinden oluşmaktadır.

Günümüzde sarayın hazine bölümüne kayıtlı olanlardan başka Kutsal Emanetler, Harem ve Ahşap Eserler bölümlerinde de yer alan rahleler mevcuttur. Kuşkusuz Osmanlı döneminde Saray'daki rahlelerin sayıları ve çeşitleri çok daha fazla idi. Bu yazımızda, Topkapı Sarayı Müzesi Hazine bölümün-

Altın Yıldızlı Gümüş Rahle, H. 1231 (M. 1815), Osmanlı; ahşap, altın yıldız, gümüş, 70x24 cm, TSM 2/1682.

MEVLÂNÂ MÜZESİ'NDEKİ LAKELİ SELÇUKLU RAHLESİ ✓

Demet KARAÇAĞ (*)

Özet

Türk sanatında mimari ve el sanatları alanında çok zengin eserler meydana getirilmiştir. Bu eserler içerisinde yer alan kalem işi süsleme sanatlarının bir bölümünü kapsamaktadır. Kalem işi süslemenin dayanıklılığını arttırmak için "lake" denilen (ahşap üzerine sürülen bezir yağı veya şap ile karıştırılmış yumurta akından oluşan) şeffaf bir cila kullanılmıştır.

Bu makalede ahşap üzeri kalem işi süslemeli, lakeli Mevlevî rahlesi incelenmiştir. Türk el sanatlarında görülen motif ve kompozisyonları bir arada kullanıldığı önemli örneklerdendir. Selçuklu ahşap sanatının gelişmişliğini göstermesi açısından ayrıca önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Rahle, kalemişi, lake, aslan

Seljuks Lake Koran Stand in Mevlânâ Museum

Abstract

In Turkish art a lot of fertile works on architectural and handmade crafts are done. Hand-carved which belongs to those arts includes the part of decorative art. To increase the durability of hand-carved ornaments, a transparent wax called "lake" is used.

In this study a Mevlevî Koran Stand with "lake" on wooden hand-carved ornament is studied. It is a unique example of Turkish handmade crafts seeing in motifs and compositions. It is also important to show the fully developed arts of Seljuks wooden art

Key Words: Koran Stand, hand-carved, lake, lion

*) Dr., G.Ü. Fen Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü Öğr. Elemanı.
(e-posta: demetk@gazi.edu.tr)

28 Ocak 2010

YAPILAN YAZIYI KONTROL ETMİŞTİR
SÖZLEŞME GÖZETİMİ
SÖZLEŞME GÖZETİMİ